

บทที่ 5

แผนปฏิบัติการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

5.1 บทนำ

จากการศึกษาในแง่มุมประเด็นต่างๆ และการได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ประกอบกับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 หมู่บ้าน ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อีกทั้งมีโอกาสดำเนินการสนทนากลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ทราบถึงการดำรงชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง พบว่าชนเผ่ากะเหรี่ยงคำนึงถึงการเข้ามาหากินเลี้ยงชีพ มากกว่าจะสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่นปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าสาละวิน และชาวบ้านในชุมชนที่ศึกษาต้องการมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้โดยการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นอันดับแรก ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมกับพื้นที่ที่ล่อแหลมเสี่ยงภัย เป็นพื้นที่ชายแดนทั้งทิศเหนือ และ ทิศตะวันตก ตลอดแนวแม่น้ำสาละวิน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงเสนอแผนปฏิบัติการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จำนวน 4 แผนงาน เพื่อความจำเป็นเร่งด่วนในการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ให้เสื่อมโทรมลงมากไปกว่านี้ และเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ตลอดจนคงความหลากหลายทางชีวภาพให้ยั่งยืน โดยเสนอเป็นแผนงานระยะสั้นเพื่อสนองตอบต่อแผนแม่บทการจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน และให้แผนปฏิบัติการนี้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่จะสามารถนำไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแผนงานจำนวน 4 แผนดังต่อไปนี้

1. แผนงานป้องกันและปราบปราม
2. แผนงานสร้างจิตสำนึก
3. แผนงานสำรวจรังวัดที่อยู่อาศัย และ ที่ทำกิน
4. แผนงานผนวกพื้นที่เพิ่มเติม

5.2 แผนงานป้องกันและปราบปราม

ความสำคัญของแผน

1. เพื่อป้องกันรักษาพื้นที่ป่าไม้ มิให้มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และ เก็บของป่า
2. เพื่อควบคุมการลักลอบล่าสัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

เป้าหมาย พื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน อำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 546,875 ไร่

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพ ของหน่วยพิทักษ์ป่าในสังกัด จำนวน 8 หน่วย ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ พัฒนาขีดความสามารถของพนักงานพิทักษ์ป่า และพนักงานลาดตระเวนป่าประจำหน่วย เกี่ยวกับการใช้อาวุธ และอุปกรณ์สื่อสาร จัดเตรียมยานพาหนะให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ให้มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน ตลอดจนปรับปรุงระบบน้ำอุปโภคบริโภค
2. จัดตั้งสายตรวจปราบปรามกลาง ประจำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน โดยตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ที่สำนักงานเขตฯ เพื่อร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยพิทักษ์ป่าต่างๆ
3. จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายสายข่าวประจำหมู่บ้าน โดยประสานงานกับอำเภอแม่สะเรียง ในการจัดตั้งตามนโยบายของ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อแจ้งข่าวเกี่ยวกับการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้
4. ปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานตามจุดตรวจจุดสกัดให้มีความเข้มงวดกวดขัน และ มีความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน
5. ปรับปรุงระบบวิทยุสื่อสาร โดยจัดตั้งแม่ข่าย วิทยุสื่อสารบนยอดดอยควงควาวบริเวณใกล้เคียงกับ จุดตรวจของสถานีตำรวจภูธร อำเภอแม่สะเรียงบนยอดดอย เพื่อให้การสื่อสารภายในระหว่างหน่วยพิทักษ์ป่าต่างๆ กับสำนักงานเขตฯ มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และ จัดหาวิทยุมือถือระบบ VHF/FM สำหรับใช้ปฏิบัติงานประจำหน่วยพิทักษ์ป่าหน่วยละ 2 เครื่อง
6. แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เข้าร่วมปฏิบัติงานที่พื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน
7. จัดทำตารางปฏิบัติงานประจำเดือนของ หน่วยพิทักษ์ป่าทุกหน่วย และ มีการติดตามผลการปฏิบัติงานโดยใกล้ชิด ต่อเนื่องทุกเดือน
8. ขอรับการสนับสนุนจากส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า ในการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชั่วคราวที่บ้านนอป่านา จำนวน 1 แห่ง เนื่องจากไม่สามารถจัดสร้างหน่วยพิทักษ์ป่าได้ในงบประมาณ 2541 เพราะไม่มีผู้รับเหมาก่อสร้างจึงได้โอนงบประมาณให้หน่วยงานอื่น
9. จัดรูปแบบสายงานบังคับบัญชาการปฏิบัติงานของหน่วยพิทักษ์ป่าต่างๆ ผ่านศูนย์พิทักษ์ป่าดังนี้
 1. ศูนย์พิทักษ์ป่าที่ 1
ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยพิทักษ์ป่า จำนวน 2 หน่วยๆ ได้แก่

1.1 หน่วยพิทักษ์ป่าแม่เหลอ

1.2 หน่วยพิทักษ์ป่าโพซอ

2. ศูนย์พิทักษ์ป่าที่ 2

ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยพิทักษ์ป่า จำนวน 3 หน่วยได้แก่

2.1 หน่วยพิทักษ์ป่าอมเป

2.2 หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยป่าเป้า

2.3 หน่วยพิทักษ์ป่าแม่สอง

3. ศูนย์พิทักษ์ป่าที่ 3

ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยพิทักษ์ป่าที่ตั้งอยู่ใกล้ และ อยู่ริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน จำนวน 3 หน่วยฯ จุดตรวจจุดสกัด 1 แห่ง หน่วยพิทักษ์ป่าชั่วคราว 1 แห่งได้แก่

3.1 หน่วยพิทักษ์ป่าสบแงะ

3.2 หน่วยพิทักษ์ป่าแม่ก้อน

3.3 หน่วยพิทักษ์ป่าแม่แต๊ะหลวง

3.4 หน่วยพิทักษ์ป่าชั่วคราวนอป่านา

3.5 จุดตรวจจุดสกัดเวยจี

ระยะเวลาดำเนินการ

ลักษณะการปฏิบัติงาน สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องจนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2542 คือภายในวันที่ 30 กันยายน 2542

ผู้รับผิดชอบ

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน
2. หน่วยเฉพาะกิจกรรมทหารราบที่ 7 (จ.ก.ร.7)
3. กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 337

ผู้เกี่ยวข้อง

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง
2. สภาคำบลเสาหิน
3. สำนักงานป่าไม้เขตแม่สะเรียง
4. สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. ตำรวจภูธรอำเภอแม่สะเรียง
6. หน่วยประสานงานป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้แม่สะเรียง (นปป.แม่สะเรียง)
7. อำเภอแม่สะเรียง

งบประมาณ

1. งบประมาณปกติของหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติงาน
2. งบประมาณสนับสนุนจากกรมป่าไม้

5.3 แผนงานสร้างจิตสำนึก

ความสำคัญของแผน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ประกอบไปด้วยสภาพป่าหลากหลายชนิด มีป่าผสมผลัดใบซึ่งมีไม้สักเป็นไม้เด่นในพื้นที่ ทำให้เกิดขบวนการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้จำนวนมาก นอกจากนั้น พื้นที่ป่ายังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมากมายหลายชนิด แต่ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตและรอบๆ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหลายหมู่บ้าน ราษฎรจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ และ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535

แนวความคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นนโยบายในระดับใดก็ตามได้เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในพื้นที่ หรือ องค์กรประชาชนในพื้นที่ โดยดำเนินการตามนโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัดเป็นเครื่องมือที่ใช้ประสานการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมาย

1. จัดเตรียมและผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึก
2. ฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวินและบุคลากรที่จะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามกิจกรรม
3. จัดเตรียมหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่
4. สร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในระดับ โรงเรียน ตำบล อำเภอ และ จังหวัด

วิธีการดำเนินการ / กิจกรรม

1. จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณากำหนดกรอบแผนงาน
2. จัดทำทะเบียนวิทยากรหรือผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้
3. กำหนดวิธีการในการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

4. พิจารณาสร้างกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
5. พิจารณากำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการปฏิบัติตามแผน

ระยะเวลาดำเนินการ

การดำเนินการสร้างจิตสำนึกสามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ผู้รับผิดชอบ

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน
2. สำนักงานป่าไม้เขตแม่สะเรียง
3. สำนักงานป่าไม้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. การประถมศึกษาอำเภอแม่สะเรียง
2. สภาตำบลเสาหิน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง
4. การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่สะเรียง
5. อำเภอแม่สะเรียง

งบประมาณ

1. งบประมาณของกรมป่าไม้ ดำเนินการโดย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน สำนักงานป่าไม้เขตแม่สะเรียง และ สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.4 แผนงานสำรวจรังวัดที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

ความสำคัญของแผน

ราษฎรที่อยู่อาศัย และ ทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามักจะมีการขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้นในแต่ละปี เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดเขตพื้นที่ และ จัดทำขอบเขตที่ชัดเจน จึงสมควรที่จะจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่ดิน และ ป่าไม้ การอยู่อาศัยทำกินในเขตป่าอนุรักษ์สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายระดับ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. ทำการสำรวจรังวัดที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร ที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จำนวน 28 กลุ่มบ้าน

2. สํารวจข้อมูลพื้นฐานของประชากรที่อยู่อาศัยในเขตฯ สาละวิน จำนวน 28
กลุ่มบ้าน

วิธีการดําเนินการ / กิจกรรม

1. การตรวจสอบและจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐาน

- แผนที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน
- ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่อาศัยและทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน โดยทำการตรวจสอบและรวบรวมสาระของข้อมูลเชิงเอกสารต่างๆ ให้มีความพร้อมที่จะนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการปฏิบัติการสำรวจ

2. การเตรียมแผนที่ - ภาพถ่ายทางอากาศ และ ข้อมูลเพื่อปฏิบัติการสำรวจ

- จัดทำ “แผนที่วางแผน” สำหรับการปฏิบัติการสำรวจในมาตราส่วน 1: 50,000 คัดลอกรายละเอียดตามที่ต้องการไว้ใน “แผ่นใส”
- กำหนด “แปลงสำรวจ” โดยการนำแผนที่วางแผน วางซ้อนทับ (Overlay) ลงบนภาพถ่ายทางอากาศที่เตรียมไว้ให้พิจารณาร่องรอยที่ปรากฏหากไม่มีสภาพป่าให้เห็นก็เป็นพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้นให้กำหนดพื้นที่บริเวณนั้นเป็น “แปลงสำรวจ” และ กำหนดรหัสแปลงสำรวจ

3. ดําเนินการสำรวจภาคสนาม

- สํารวจการถือครองพื้นที่ป่าไม้ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าในจำนวนการใช้ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ทั้งหมดนั้นใครเป็นผู้ใช้หรือครอบครอง ใช้ทำอะไร โดยทำการสำรวจพื้นที่ครอบครอง และ ขึ้นทะเบียนบุคคลผู้ครอบครอง รวมถึงการสำรวจลักษณะสภาพพื้นที่ และ ชี้ตำแหน่งที่ตั้งด้วย
- สํารวจข้อมูลข้อเท็จจริง สภาพปัญหาต่างๆ ที่มีในพื้นที่
- ระบุค่าพิกัดตำแหน่งของพื้นที่ที่ทำการสำรวจรวมทั้งขอบเขตของแปลงสำรวจที่ปรากฏในพื้นที่จริงบันทึกลงในแผนที่ การระบุค่าพิกัดให้ใช้เครื่องรับสัญญาณดาวเทียม (GPS) หรืออ่านค่าจากแผนที่ภูมิประเทศ

ระยะเวลาดําเนินการ

ใช้ระยะเวลาปฏิบัติงานภายใน 8 เดือน

ผู้รับผิดชอบ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้
2. สำนักงานป่าไม้เขตแม่สะเรียง
3. ราษฎรผู้ครอบครองที่ดิน

งบประมาณ

ใช้งบประมาณปกติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

5.5 แผนงานผนวกพื้นที่เพิ่มเติม

ประเด็นสำคัญของแผน

สำนักงานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ในปัจจุบันตั้งอยู่นอกพื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุม บังคับ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสาละวินบางส่วนที่มีพื้นที่เขต ฯ สาละวินกันอยู่ หน่วยป้องกันรักษาที่รับผิดชอบ ไม่ได้เข้าไปดูแลได้ทั่วถึงทำให้มีการลักลอบกระทำผิดกฎหมายป่าไม้ในอนาคคพื้นที่เหล่านี้มีแนวโน้มที่จะถูกบุกรุกทำลายเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

1. ผนวกพื้นที่เพิ่มเติมบริเวณป่าสงวนแห่งชาติแม่ขวมฝั่งขวา ต.บ้านกาสม อ.แม่สะเรียง ทิศเหนือจดห้วยแม่เกี้ยว ทิศตะวันออกจดสันเขา แบ่งห้วยสันหลวง กับห้วยแม่ด็อบ ทิศตะวันตกจดแนวเขตอุทยานแห่งชาติสาละวิน ทิศใต้จดสันเขาแบ่งห้วยแม่ด็อบกับห้วยกล้วย เนื้อที่ประมาณ 20,000 ไร่
2. ผนวกพื้นที่เพิ่มเติม ป่าสงวนแห่งชาติป่าสาละวิน บริเวณป่าแม่เงงฝั่งขวา เริ่มตั้งแต่สันเขาเหนือห้วยกอเฮลงมา จดแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ต.เสาหิน เนื้อที่ประมาณ 55,531.25 ไร่

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จัดทำแผนที่ขั้นต้นในส่วนที่จะผนวกเพิ่มเติม เสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกาสม และ สภาตำบลเสาหิน เพื่อขอความเห็นชอบให้ดำเนินการ
2. เมื่อผ่านความเห็นชอบแล้ว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการผนวกพื้นที่เพิ่มเติมเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขอความเห็นชอบ

3. รวบรวมเรื่องเสนอต่อส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ เพื่อประสานงานกับส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ป่าไม้เขตแม่สะเรียง และ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. ทำการสำรวจรังวัดภาคสนาม โดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการทำแผนที่ป่าไม้ ตามระเบียบของกรมป่าไม้ และ ทำการรังวัดกันพื้นที่ที่อยู่อาศัย และ ที่ทำกินของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ออกจากพื้นที่ที่จะผนวกเพิ่มเติม

5. ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรป่าไม้ และ สัตว์ป่า ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

6. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ เพื่อผ่านความเห็นชอบเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ ให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน

ผู้รับผิดชอบ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. อบต.บ้านกาศ
2. สภาค่าบลเสาหิน
3. ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า
4. ส่วนวิศวกรรมป่าไม้

งบประมาณ

โดยใช้งบประมาณปกติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ดำเนินการ